

Oikeusministeriölle

Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura lausuu tilaisuuden saatuaan luonnonsuojelu- ja ympäristörikossäännösten tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä (oikeusministeriön julkaisusarja Mietintöjä ja lausuntoja 51/2014) kunnioittavasti seuraavaa.

Luonnonsuojelun tavoitteiden toteuttamisessa merkittävänä vaikeutena on usein käytössä olevien valvonnallisten toimenpiteiden riittämättömyys tai tehottomuus. Ennakoivan viranomaisvalvonnan keinoin on nyky-yhteiskunnan resurssien kannalta myös epätarkoituksenmukaista perustaa laajan valtakunnan luonnonsuojeluarvojen seuranta pysyviin järjestelyihin. Luonnonsuojeluarvojen huomioonottaminen on siksi usein toimijoiden oman vastuuntunnon varassa. Jälkikäteisten valvontatoimien ongelmana on myös se, että luonnon turmeltuminen on lopullista eikä sitä pystytä korjaamaan hallinnollisin tai taloudellisin pakkokeinoin. Mainituista syistä on tärkeää ylläpitää riittävän tehokasta rikosoikeudellista ennaltaehkäisevää sääntelyä ja sen tueksi toimintakykyistä tutkintakäytäntöä.

Ympäristörikossääntelyynkin liittyy omat vaikeutensa yleiseltä kannalta. Niihin käsillä olevan mietinnön toimeksianto ei yllä. Ympäristörikossääntelyn merkitys on sen erillisyydessä, mikä jäsentää ympäristöongelmien sijainnin ja puuttumisen tarpeen. Lisäksi sääntelyyn liittyy eräitä muita rangaistavuuden merkitystä lisääviä elementtejä.

Seura pitää törkeän luonnonsuojelurikoksen tunnusmerkistön lisäämistä lakiin perusteltuna ja kannatettavana työryhmän esittämässä muodossa. Myös ympäristön turmelemista koskevan rikoksen tunnusmerkistön muutos esitetyllä tavalla on perusteltu.

Vähäiset tekniset parannukset ovat paikallaan, vaikka rikoslain 48 luvun 1 §:n perussäännös asian luonteestakin johtuen edelleen jää raskaaksi ja eräiltä osin epätasapainoiseksi. Laajemmassa uudistuksessa tunnusmerkistöt kenties olisivat koottavissa yleisempään muotoon tai päinvastoin hajautettavissa pienemmiksi erillistunnusmerkistöiksi.

Taustalla oleva hallintoakessorisuuden periaate on itsessään ongelmallinen rikosoikeudellisen sääntelyn kannalta. Vaikka sivuutetaan se oikeuspoliittinen ongelma, että vastuuton toimija voi esimerkiksi virheellisen hallintopäätöksen turvin aiheuttaa ilman rangaistusta ympäristön turmelemista, myös sektoroidun ympäristölainsäädännön sallittavuusrajat ja valvonnalliset kynnyksrajat ovat erilaiset, mutta silti niitä saatetaan soveltaa samanaikaisesti samaan hankkeeseen. Jonkin soveltamisalalaltaan kapean lain kannalta toiminta saattaa olla hyväksytty, toisen mukaan taas ei. Kokonaisuarkintaa ympäristön turmelemisen suhteen ei tapahdu missään vaiheessa. Tämä saattaa olla ympäristörikosoikeudellisessa menettelyssä hankaluutena, koska siellä ainoana ja ensimmäisenä vaiheena tulisi arvioitavaksi ympäristön turmelemisen tunnusmerkistö. Lain soveltajan on yhtäältä tunnistettava, mitä ympäristönormia on rikottu, ja toisaalta tunnistettava, onko rikkominen ollut omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle.

Tässä yhteydessä todettakoon mietinnön ulkopuolelta muodollinen vaje suhteessa ympäristörikosdirektiiviin ja sen oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaan säännöksen. Kansallisesti sääntely näyttää tulleen saatetuksi voimaan ainoastaan rikoslain omien, mutta ei esimerkiksi muiden lakien rangaistussäännösten osalta. Sellaisesta rikkomuksesta, josta ei tuomita rangaistusta rikoslain 48 luvun vaan esimerkiksi luonnonsuojelulain 58 § :n 2 momentin nojalla, ei oikeushenkilöä voitane ainakaan sanamuodon perusteella tuomita rangaistukseen.

Kokonaisuutena Seura tukee ehdotuksen toteuttamista.

Helsingissä 11 päivänä joulukuuta 2014

Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura r.y.

Erkki J. Hollo

Puheenjohtaja